

Vodič kroz zakonske obaveze udruženja, zadužbina i fondacija

Udruženja građana, zadužbine i fondacije su u svom radu dužne da poštuju propise koji proističu iz brojnih zakona i podzakonskih akata. Za kršenje tih propisa ova pravna lica mogu odgovarati prekršajno, ili po osnovu privrednog prestupa - u zavisnosti od prirode nepropisnog postupanja. Osim samog pravnog lica, odgovornosti podleže i njegov zastupnik, odnosno odgovorno lice, a predviđene kazne su uglavnom novčane. Lista propisa sa kojima će se vaše udruženje, zadužbina ili fondacija sretati u svom radu je prilično dugačka, ali se po svojoj važnosti izdvajaju tri zakona kojima ćemo se baviti u nastavku ovog teksta: [Zakon o udruženjima](#), [Zakon o zadužbinama i fondacijama](#) i [Zakon o centralnoj evidenciji stvarnih vlasnika](#).

Ako iposle čitanja budete imali nedoumice u vezi vaših zakonskih obaveza, možete se obratiti **Resurs centru**, popunjavanjem jednostavnog [onlajn formulara](#) na našem veb-sajtu. [Platforma Resurs centra](#) je mesto gde možete dobiti sve informacije koje su neophodne za dobro funkcionisanje i rad udruženja građana i neformalnih grupa, kao i usluge i programe za izgradnju kapaciteta i javno zastupanje u Srbiji.

Obaveze udruženja po Zakonu o udruženjima

Za najteže oblike nepoštovanja propisa udruženje može biti kažnjeno **brisanjem iz Registra udruženja pri APR-u**. Takvu sankciju Zakon o udruženjima predviđa ukoliko se prekrši obaveza koja proističe iz člana 22. tog zakona, kojim se predviđa **obavezno održavanje skupštine udruženja**. Zakon predviđa da se sednica skupštine mora održati najmanje jednom godišnje, s tim da udruženje svojim statutom može predvideti i kraći rok (npr. polugodišnje), ali ne i duži. Ukoliko statutom nije predviđen kraći rok, na snazi je obaveza koja proističe iz zakona, i skupština se mora sastati najmanje jednom u godinu dana. **U slučaju da protekne dvostruko više vremena od roka koji je predviđen statutom, a skupština ne bude održana, udruženje će biti obrisano iz registra i izgubiće status pravnog lica.** Ipak, ne povlači svako kašnjenje ovako drastične posledice. Ukoliko je predviđeno da se skupštine sastaje jednom godišnje, a od poslednje sednice protekne, na primer, 16 meseci -- to neće dovesti do gubitka statusa pravnog lica. Međutim, ukoliko protekne duplo više vremena od predviđenog roka, dakle 24 meseca, u tom slučaju dolazi do brisanja udruženja iz registra. Treba obratiti posebnu pažnju ukoliko je udruženje predvidelo kraće rokove za održavanje skupštine -- recimo, najmanje jednom u šest meseci, jer u tom slučaju sankcija brisanja iz registra nastupa posle samo godinu dana.

Istovetnu sankciju, brisanje iz registra i gubitak svojstva pravnog lica zakon predviđa u slučaju da se utvrdi da udruženje **ne obavlja aktivnosti na ostvarivanju statutarne ciljeve**, odnosno da **duže od dve godine neprekidno nije organizovano u skladu sa statutom (član 49. stav 2, tačka 5)**. Dodatnu otežavajuću okolnost po udruženje u ovom slučaju predstavlja to što zakon

predviđa da Agenciju za privredne registre (APR) o postojanju nekog od ovih razloga za brisanje udruženja iz registra može da obavesti bilo ko.

Takođe, zakon propisuje **obavezu udruženja da vodi evidenciju o svojim članovima** (član 19. stav 5). Iako za povredu ove obaveze nisu predviđene prekršajne sankcije, ažurna evidencija o članstvu omogućava da se u svakom trenutku može jasno utvrditi koja lica imaju prava i obaveze predviđene odgovarajućim odredbama statuta, uključujući i pravo na upravljanje udruženjem. Ta evidencija je posebno važna za ocenu punovažnosti odluka skupštine i drugih organa udruženja, ukoliko su statutom predviđeni (da li postoji kvorum potreban za punovažno odlučivanje, da li postoji potrebna većina za donošenje određenih odluka, itd.). Uredna evidencija članstva je važna i zbog toga što **smanjenje broja članova ispod broja potrebnog za osnivanje može da bude osnov za brisanje udruženja iz registra** (član 49. stav 2, tačka 1). Pri prikupljanju, obradi, korišćenju i čuvanju podataka koji se odnose na članove udruženja, udruženje je dužno da poštuje odredbe [Zakona o zaštiti podataka o ličnosti](#).

Blaže sankcije od brisanja iz registra Zakon o udruženjima predviđa u slučaju privrednog prestupa. **Privredni prestup** predstavlja „društveno štetnu povredu propisa o privrednom ili finansijskom poslovanju koja je prouzrokovala ili je mogla prouzrokovati teže posledice i koja je propisom nadležnog organa određena kao privredni prestup. Zakon predviđa da će se novčanom kaznom u iznosu od **300.000 do 900.000 dinara** kazniti udruženje **ukoliko neposredno obavlja privrednu ili drugu delatnost koja nije u vezi sa njegovim statutarnim ciljevima, nije predviđena statutom ili ukoliko je obavlja iako je nadležni organ utvrdio da ne ispunjava uslove za obavljanje delatnosti**. Osim pravnog lica, u tom slučaju može odgovarati i odgovorno lice u udruženju koje može biti kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od **30.000 do 90.000 dinara**.

PREPORUKA RESURS CENTRA: *Ukoliko udruženje želi da obavlja privrednu delatnost, neophodno je da se ispune sledeći uslovi:*

- 1. Da takva delatnost bude predviđena statutom;*
- 2. Da je u vezi sa ostvarivanjem statutarnih ciljeva;*
- 3. Da se obavlja u manjem obimu, odnosno samo onoliko koliko je potrebno za ostvarivanje ciljeva udruženja;*
- 4. Da ta delatnost bude upisana u Registar privrednih subjekata (Agencija za privredne registre) i da se sa njenim obavljanjem počne tek nakon upisa delatnosti u Registar.*

S druge strane, ako udruženje **obavlja privrednu delatnost** koja jeste predviđena statutom, u vezi je sa njegovim statutarnim ciljevima i nadležni organ je utvrdio da za to ispunjava uslove, ali je obavljao **većem obimu od onoga koji je neophodan za ostvarenje ciljeva udruženja**, to je **prekršaj**, za koji se udruženje kažnjava novčanom kaznom od **50.000 do 500.000 dinara**, a odgovorno lice u udruženju kaznom od **5.000 do 50.000 dinara** (član 73, stav 1, tačka 2).

Ista kazna je predviđena ukoliko **udruženje svoju imovinu koristi u neke druge svrhe, a ne isključivo u cilju ostvarivanja ciljeva predviđenih svojim statutom** ili ukoliko **aktivnosti sprovodi suprotno zakonu, statutu ili drugim opštim aktima**, ukoliko **ne omogući javnost**

rada na način utvrđen statutom, ne prijavi APR-u promenu podataka koji se upisuju u Registar udruženja u roku od 15 dana, ili ukoliko u pravnom saobraćaju svoj naziv ili skraćeni naziv ne upotrebljava u obliku u kome je upisan u registar.

PREPORUKA RESURS CENTRA: Javnost rada se obezbeđuje i adekvatnim objavljivanjem izveštaja o radu, putem interneta, publikacija ili na drugi prikladan način. S druge strane, udruženje je obavezno da Registratoru (Agenciji za privredne registre) prijavi promenu sledećih podataka: naziv i skraćeni naziv udruženja, sedišta i adrese udruženja; oblasti ostvarivanja ciljeva udruženja; datuma osnivanja udruženja; privrednih i drugih delatnosti koje udruženje neposredno obavlja; ličnog imena, prebivališta, odnosno boravišta i jedinstvenog matičnog broja građana, odnosno broja putne isprave i države izdavanja putne isprave zastupnika udruženja; predviđenog vremena za koje se udruženje osniva; članstva u savezu udruženja; datuma donošenja, odnosno izmene i dopune statuta; podataka o statusnoj promeni; podataka vezanih za likvidaciju i stečaj udruženja; zabeleške o pokretanju postupka za zabranu rada udruženja i zabrane rada udruženja; prestanka udruženja; broja i datuma donošenja rešenja o upisu, promeni podataka i brisanju iz Registra.

Zakonom je predviđena još jedna veoma važna obaveza, uz pretnju novčanom kaznom **od 50.000 do 500.000 dinara** za udruženje, odnosno od **5.000 do 50.000 dinara** za zastupnika. Ona se odnosi na **udruženja koji dobijaju sredstva iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave za realizovanje programa od javnog interesa.** Takva udruženja moraju **najmanje jedanput godišnje da javnosti učine dostupnim izveštaj o svom radu, o obimu i načinu sticanja kao i korišćenja tih sredstava i da taj izveštaj dostave davaocu sredstava** (član 74, stav 1, tačka 4; član 38, stav 6).

Nadzor nad sprovođenjem ovog Zakona vrši Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, kao i Upravni inspektorat kao njegov deo.

NAPOMENA: Udruženja na sajtu Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave mogu da pogledaju [kontrolnu listu koju primenjuje Upravni inspektorat prilikom redovne kontrole rada udruženja](#). U njoj su u formi ček-liste predstavljeni kriterijumi kojima se ovaj organ vodi prilikom inspekcije.

Obaveze zadužbina i fondacija po Zakonu o zadužbinama i fondacijama

Zadužbine i fondacije takođe mogu biti sankcionisane **brisanjem iz registra** i prestankom statusa pravnog lica, ukoliko se utvrdi da su svojim postupanjem grubo prekršile odredbe Zakona o zadužbinama i fondacijama. S tim u vezi, ova sankcija može biti izrečena ukoliko se utvrdi da su :

- Ciljevi i delovanje zadužbine i fondacije **u suprotnosti sa pravnim poretkom**, a naročito ako su usmereni na **nasilno rušenje ustavnog poretka i narušavanje teritorijalne celovitosti Republike Srbije, kršenje zajemčenih ljudskih ili manjinskih**

prava ili izazivanje i podsticanje neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti zasnovanih na rasnoj, nacionalnoj, verskoj ili drugoj pripadnosti ili opredeljenju, kao i polu, rodu, fizičkim, psihičkim ili drugim karakteristikama i sposobnostima (član 6. stav 1).

- Ciljevi i delovanje zadužbine i fondacije usmereni na ostvarivanje posebnih interesa političkih stranaka (član 6. stav 2).
- Ciljevi i delovanje zadužbine osnovane zaveštanjem usmereni na ostvarivanje privatnih interesa koji su u suprotnosti sa odredbama zakona kojima se uređuje ništavost zaveštanja (član 6. stav 4).

Pored ovoga, i zadužbine i fondacije čiji su ciljevi dopušteni mogu biti sankcionisane brisanjem iz registra, ukoliko deluju suprotno svojim utvrđenim ciljevima, odnosno ako se učlane u stranu ili međunarodnu organizaciju čiji su ciljevi ili delatnost nalik gore navedenim.

Ako se utvrdi da su ciljevi ili delatnost zadužbine, odnosno fondacije, nedopušteni, Ministarstvo kulture, odnosno Pokrajinski sekretarijat za kulturu, će po službenoj dužnosti doneti rešenje o oduzimanju njihovog odobrenja za delovanje, nakon čega će one biti obrisane iz registra (član 52. stav 1).

Zadužbine i fondacije mogu odgovarati za **privredni prestup** ukoliko neposredno obavljaju privrednu ili drugu delatnost koja nije u vezi sa osnovnim ciljevima upisanim u statut ili ukoliko ta delatnost nije predviđena statutom. U tom slučaju zadužbina ili fondacija mogu biti kažnjene novčanom kaznom u iznosu od 300.000 do 600.000 dinara, a odgovornosti podleže i odgovorno lice, kojem se može izreći kazna u iznosu od 30.000 do 100.000 dinara.

Zakon predviđa i **prekršajnu odgovornost** zadužbine ili fondacije, kao i odgovornog lica, u brojnim slučajevima. S tim u vezi, kaznom u iznosu od 150.000 do 400.000 dinara, odnosno 10.000 do 20.000 dinara za odgovorno lice, može biti sankcionisana zadužbina ili fondacija koja počne da deluje pre nego što se upiše u registar, obavlja privrednu delatnost kao osnovnu delatnost ili imovinu koristi za druge ciljeve, a ne isključivo za ostvarivanje ciljeva propisanih statutom. Blaže sankcije, u iznosu od 50.000 do 200.000 dinara, odnosno 7.000 do 15.000 za odgovorno lice, zakon predviđa ukoliko zadužbina ili fondacija ne učini dostupnim javnosti izveštaj o svom radu, svoj naziv ili skraćeni naziv ne koriste u onom obliku u kojem je upisan u registar, ili ukoliko u roku od 30 dana ne prijave Agenciji promenu podataka koji se upisuju u registar (član 8. stav 1; čl. 17. i 18; član 31. stav 1).

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona obavlja Ministarstvo kulture i informisanja.

Obaveze udruženja, zadužbina i fondacija po Zakonu o centralnoj evidenciji stvarnih vlasnika

Po Zakonu o centralnoj evidenciji stvarnih vlasnika, koji je donet sredinom 2018, predviđena je obaveza za udruženja i fondacije da podatke o svojim stvarnim vlasnicima evidentiraju u

Centralnu evidenciju stvarnih vlasnika pri APR-u. Stvarnim vlasnikom udruženja se po slovu zakona smatra **fizičko lice koje posredno ili neposredno ima preovlađujući uticaj na vođenje poslova i donošenje odluka, odnosno fizičko lice koje je registrovano za zastupanje** zadruga, udruženja, fondacija, zadužbina i ustanova, ako ovlašćeno lice za zastupanje nije prijavilo drugo fizičko lice kao stvarnog vlasnika.

Zakon predviđa **prekršajnu odgovornost** udruženja i odgovornog lica, uz mogućnost izricanja novčane kazne u iznosu od **500.000 do 2.000.000 dinara**, odnosno **50. 000 do 150.000 dinara** za odgovorno lice, ukoliko zastupnik udruženja, fondacije ili zadužbine:

- **ne podnese zahtev za evidentiranje stvarnog vlasnika** u roku od 15 dana od dana osnivanja udruženja osnovanog nakon 1. januara 2019. godine, odnosno nakon promene vlasničke strukture, promene članova organa udruženja, kao i drugih promena vezanih za sticanje svojstva registrovanog subjekta;
- u Centralnu evidenciju **nije evidentirao tačne podatke**;
- ili **ne izvrši evidentiranje podataka o stvarnom vlasniku** u Centralnoj evidenciji do **31. januara 2020. godine**;

Sa druge strane, ako se, **u nameri da se prikrije stvarni vlasnik**, u Centralnu evidenciju **ne upišu** podaci o stvarnom vlasniku, ili se **upiše neistinit podatak** o stvarnom vlasniku, **odnosno promeni ili izbriše istinit podatak o stvarnom vlasniku**, time se čini **krivično delo** za koje je propisana **kazna zatvora od tri meseca do 5 godina** (*član 13*).

PREPORUKA RESURS CENTRA: *Prijava stvarnog vlasnika vrši se elektronskim putem, preko portala [Agencije za privredne registre](#).*